

OYUN VE TİYATRO PEDAGOJİSİNDE OYUNLAR VE ALIŞTIRMALAR: OYUNLARA VE ALIŞTIRMALARA YÖNELİK TEORİK VE PRATİK YAKLAŞIM

GAMES AND EXERCISES IN THEATRE AND GAME PEDAGOGY: THEORETICAL AND PRACTICAL APPROACH TO GAMES AND EXERCISES

Abdulkadir ÇEVİK

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Tiyatro Bölümü, cevik.abdulkadir@gmail.com

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 20 Şubat 2019
Kabul edildiği tarih: 21 Mayıs 2019
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2019

Article Info

Date submitted: 20 February 2019
Date accepted: 21 May 2019
Date published: 25 June 2019

Anahtar sözcükler

Materyal Oyun; Oyun ve Tiyatro Pedagojisi; Etkileşim

Keywords

Material Games; Theatre and Game Pedagogy; Interaction

DOI: 10.33171/dtcfjournal.2019.59.1.18

Öz

Materyal oyunları ve alıştırmaları, Etkileşim oyunları ve alıştırmaları, Grup dinamiği oyunları ve alıştırmaları” oyun ve tiyatro pedagojisinde önemli alanlardır. Bu alanların teorik olarak analiz edilmesi ve pratik süreçte söz konusu alanların nasıl işlediğinin tartışılması önemlidir. Oyun ve tiyatro pedagojisinde teori ve pratik birlikte yürür ve birbirlerini desteklerler. Bu makalede, oyun ve alıştırmaların kendi sınırları ve olanakları dikkate alınmış, teatral olanla ilişkileri değerlendirilmiştir. Kuşkusuz oyun ve tiyatro pedagojisi sadece bu üç alandan oluşmamaktadır. Bu makale kapsamında önemli olan üç alan seçilmiştir.

Abstract

Material games and exercises, Interaction games and exercises, Group-dynamic games and exercises are important aspects of theatre and game pedagogy. Theoretical analyses of these and their way of working during the process are important as well. Theory and practice go hand in hand and support each other in theatre and game pedagogy. In this article, taking into account their limitations and potentials, games and exercises have been analyzed in their relation to the concept of theatricality. There is no doubt that theatre and game pedagogy is a larger field but only three important aspects have been chosen in this article.

Materyal oyunları ve alıştırmaları¹

Sanat, görünür kılmanın aracıdır ve dışa, yani başkasına yönelik olandır. Pedagoji ise içe dairedir. İçsel olandaki değişimi, dönüşümü vurgular. Bu her alıştırmının merkezinde yer alması gereken teorik tutum olmalıdır. Oyun ve tiyatro pedagojisi tam da bu iki alanda etkili olma üstüne kuruludur.

Öncelikle saptamamız gereken temel bir ilke var: Oyunlar ve alıştırmalar birbirlerine geçişlidir. Her oyun ve alıştırma bir başka oyun ve alıştırmının sınırlarına girer. Alıştırmanın ve oyunların hangi alana ait oldukları uzmanları tarafından bilinmeli ve bu bilgi dâhilinde katılımcılarla çalışılmalıdır.

¹ Materyal Oyunları ve alıştırmaları kapsamında kaleme alınan yaklaşımlar için Bkz. Nickel, Rollenspielbuch 46-47; Spiel Theater Interaktionspädagogik 64-65.

Oyunların ve alıştırmaların tam olarak hangi amaçlar doğrultusunda kullanılacağı çalışmayı yürüten oyun yöneticisinin birincil sorumluluğundadır. Oyun yöneticisi bu sorumluluğun bilincinde hareket etmelidir.

Materyal oyunları ve alıştırmaları öncelikle iki ayrı zemin üzerinde hareket eder: Materyallerin kendi kullanım alanlarının haricinde kullanılması ve materyallerin kendi kullanım alanlarında kullanılması. Bu kullanım biçimlerini açmak için şöyle bir saptamada bulunabiliriz. Bir bastonu sadece baston olarak kullanmak onu kendi üretildiği amaç için etkin kılmaktır. Aynı bastonu bir silah ya da bir ölçü aleti olarak oyuna sokmak ise materyali kendi kullanım alanının dışına taşımaktır. Herhangi bir nesnenin bu bağlamda oyun ve alıştırmalarda hangi amaçla kullanılacağına karar vermek tamamen çalışmaya yön verecek bir unsurdur.

Bu noktada başka ve önemli bir unsur olan düş gücünün kullanılması durumu oluşacaktır. İmgelem gücünün devreye girmesi materyal oyunlarını ve alıştırmalarını oyun evreninin içine yerleştirir. Bu durum bu alanda çalışan bireyi bir taraftan da dramatik alana doğru yaklaştırır.

Dolayısıyla gibi basit bir materyal oyunundan yola çıkarak başlanan bir çalışma çok kısa sürede imgelem dünyasına bizi yönlendirerek bir üst aşamaya geçer. Uzun bir bez parçası sadece uzun bir bez parçasıdır aslında; kendine özgü dokusu, rengi, bizde oluşturduğu duygusu olan bir nesnedir. Bu bez parçasından bir grup katılımcı çok farklı şeyler üretebilir. Onu alıştırma içinde uzun bir saça, yaşlı bir yılan, eski Mısırdan kalma bir papirusa dönüştürebilirler. Böylesi bir yaklaşımla başlayan bir materyal oyunu basit ve saf bir alıştırma olarak görülmelidir. Ancak varsayalım ki aynı bez parçasını eski Mısırdan kalma papirusun üstüne yazılan bir hikâyeye dönüştürdüğümüzde düş gücümüzde canlandırmaya başladığımız şey, tamamen değişmeye başlayacaktır. İşte sıradan bir materyale dayalı alıştırma sadece katılımcının düş gücünü harekete geçirmeyi hedeflerken nitelik değiştirerek başka bir evrene geçmemize neden olacaktır. Bu evren dramatik olanın işlediği bir evrendir. Oyunlar ve alıştırmalar birbirine geçerler ve saf bir yapı göstermezler derken tam da bunu kast etmiştik. Dramatik olanın devreye girmesi demek yürütülen çalışmanın başka bir boyuta ulaşarak dramatik evren kurması demektir.

Dramatik yapı demek, çatışma, rol oynama, gerilim kurma, anlatma, etkileşim demektir. Kırılmalar, ritim değişimleri, kırılmalara neden olacak motifler demektir. Basit bir bez parçası artık basit bir bez parçası değildir. O artık imgelem

dünyasının derinliklerinde yeni imgeler ve anlatım olanaklarını ateşleyen bir nesneye dönüşmüştür. Hikâyenin anlatımı doğrultusunda kullandığımız basit bir bez parçası iki başlı yılan olan Şahmeran'a ya da uçan halıya dönüşerek kendi kullanım alanının dışına taşınabilir.

Bu noktada dramatik yapının devreye girmesi aynı zamanda rollerin de devreye girmesidir. Rollerin devreye girmesi ise bizi yine oyun ve tiyatro pedagojisinin önemli bir alanı olan 'rol oyunları ve alıştırmalarına' yaklaştıracaktır.

Oyun ve tiyatro pedagoğu H. W. Nickel'in de vurguladığı gibi "*Materyal oyunları ve alıştırmaları rol oyunları ve alıştırmalarının özel bir formudur.*" (Nickel, *Rollenspielbuch* 49). Materyal oyunları için bir çeşit atlama tahtası olarak kullandığımız bir bez parçası bizi rol oyunlarına kadar getirir. Materyal oyunlarının daha gelişkin sanatsal formlarından söz etmeden bu alanın didaktik olan yanına vurgu yapmak gerekir.

- Materyal oyunları ve alıştırmaları her yaş gurubuna hitap eder. Bu tamamen yapılacak çalışmaya bağlı olarak farklılık gösterecektir. Altı yaş grubu ile yapılacak bir çalışma ile on beş yaş ve üstü bir grupla yapılacak çalışma birbirinden nitelik ve içerik açısından farklılıklar gösterir.
- Materyal oyunları ve alıştırmaları katılımcının el becerisinin geliştirilmesine doğrudan katkı yapar. Hedef sadece katılımcının el becerisinin geliştirilmesi değildir. Atık materyallerden kukla yapmak demek aynı zamanda kesme, biçme, yapıştırma yapmak demektir. Bunun da el becerisini doğrudan etkileyeceği açıktır.
- Düş gücünün devreye girmesi yine bu alanın en önemli kazanımlarından birini oluşturur. Katılımcı bu çalışma süresince kendi kültürel / sosyal yaşantısının birikimlerini aktif olarak yaptığı kuklaya yansıtacaktır.
- Materyal oyunları katılımcının görsel zekâsının gelişmesini sağlar. Renkler ve formlarla uğraşan birey kendi estetik beğenisini de bu çalışma süresince sınar.
- Kendi yaratıcılığını kullanarak geliştirdiği figürlerin içinde yer alacağı dramatik evreni olan bir öykü kurgulamak ayrı bir estetik ölçü oluşturur. Çalışma sergileme aşamasında teatral olanı önceleyeceğinden figürü oynatmayı da öğrenmek gerekecektir.

- Tema belirleme, kurgu yapma, çatışma kurma, diyalog yazma gibi tiyatronun temel araçları devreye girmeye, oyunculukla beraber bütün bunları harmanlama da çalışmada hayata geçirildiğinde yaşanan süreç teatral açıdan da derinleşecektir.

Kukla tiyatrosu, maske tiyatrosu, gölge oyunu (bizdeki adıyla Karagöz ve Hacivat, hayal perdesi), obje tiyatrosu esas olarak materyal oyunlarının en gelişkin biçimi olan sanatsal formlardır. Bu sanatsal formların her biri temel alınarak çok özgün çalışmalar üretmek mümkündür.

Bu noktada her türden kolaya kaçma bu alanda yapılacak çalışmayı basitleştirir, sıradanlaştırır. Materyal oyunları alanında kendi çalışmasını üreten bir oyun yöneticisi alan hâkimiyeti olan biridir aynı zamanda. Bu nedenle renkten, biçimden, oyun formlarından anlayan, görsel algısı gelişmiş bir sanatçı olmalıdır. Materyal oyunları ve alıştırmaları her oyun yöneticisinin yapacağı bir çalışma değildir esas olarak.

Günümüzde yaygın olarak yapılan obje tiyatrosu yapısal olarak tamamen materyal oyunları ve rol oyunları üstüne kurulu bir yapı arz eder. Objeye tiyatrosu seçilen objelerin bir dramatik evren içinde, rol oyunlarının temel yapısı kullanılarak ve bu evreni destekleyen özel olarak tasarlanmış bir sahne düzeninde seyirciyle buluşmasıdır. Bu durum kukla tiyatrosu, maske tiyatrosu ve gölge oyunu için de geçerlidir. Kuşkusuz sanatsal bir form olarak kukla, gölge, maske tiyatrolarının ayrı bir yeri vardır.

Materyal oyunları ve alıştırmaları zorunlu olarak katılımcıyı geliştirdiği figürü yine katılımcının kendi inisiyatifi ile geliştirdiği bir dramatik evrende sunmaya/oyunmaya yöneltecektir. Bu durum doğrudan oynamaya doğru yönelmeyi zorunlu kılacaktır. Oynamak ayrı bir aşma olarak değerlendirilmeli ve ona yönelik olarak alıştırmalar yapılmalıdır. Yapılacak çalışma kapsamında yaratılan figürlerin oyuna katılması tonlama, duygu durumlarının oynanması söz konusu olacak ve figürler için uygun ses renklerinin, uygun devinimlerin bulunması gibi tiyatronun diğer unsurlarının devreye girmesine neden olacaktır.

Görüldüğü gibi basitten karmaşığa doğru ilerleyen bu alan sonunda tiyatronun alanına girmeye ve teatral araçlarla çalışmaya evrilecektir. Bu durum tiyatro olarak algılanmamalıdır. Tiyatronun sadece ve sadece yapılanın seyirciyle buluşmasıyla ortaya çıkan bir durum olduğu unutulmamalıdır. Tiyatro dışı yönelik, yani seyirciye yönelik bir eylemdir.

Etkileşim oyunları ve alıştırmaları

Oyun ve tiyatro pedagogu H. W. Nickel, etkileşim oyunları ve alıştırmalarını tanımlarken şöyle yazar: *“Etkileşim – Interaksiyon – insanların sosyalleşmesinde temel bir kavram: İnsan yaşar, çalışır, diğeri insanlarla oynar ve diğeri insanlarla etkileşim içinde kendini eğitir. Etkileşim oyunları ve alıştırmaları etkileşimi değıştiren ve dönüştüren bir süreci kapsayan araştırmalar bütünüdür.”* (Spiel Theater Interaktionspadagogik 66). Bu yaklaşımı, *“Bir grup seçilmiş bir etkileşim formu içinde, önceden belirlenmiş koşullar altında denemeler yapar. Bu alıştırmalar ve oyunlar insanın içinde yer aldığı karmaşık gerçekliğe oyun kuralları dâhilinde müdahale eder. Bu sayede oyunların çalışıldığı mekânın haricinde yani gerçeklikte neyin insan için gerekli, yararlı, olduğunu ya da olmadığını araştırır.”* (Spiel Theater Interaktionspadagogik 66) vurgusuyla sürdürür.

Etkileşim oyunları ve alıştırmaları insan davranışlarını verili koşullar altında mercek altına almak demektir. Çalışılan alanda seçilen etkileşim formu çerçevesinde oyun kurallarına uyarak insan davranışlarını tartışmaya açmak gerçekliğe yapıntısal düzlemde müdahale etmek anlamına gelir. Sınırlandırılmış durumlar üstünden araştırma konusu yapılan temel etkileşim formlarını araçsallaştırarak ilerleyen etkileşim alıştırmaları sayesinde katılımcılar etkileşim alanına daha kolay yoğunlaşırlar. Bu sayede duyma ve duygu üstüne yoğunlaşmak mümkün olur. *“Gözler kapalı olarak yapılan alıştırmalarda uyum sağlamamızda esas rol oynayan görme duyusu devre dışı bırakılır. Bu sayede duyma ve duygu daha aktif hale getirilmiş olacaktır. Konuşmanın devre dışı bırakıldığı alıştırmalarda anlamada kullandığımız sözcükler yerine eller, bakışlar, jestler devreye girer. Böylece etkileşimin unuttuğumuz en eski formuna geri döneriz.”* (Nickel, Spiel Theater Interaktionspadagogik 66).

Etkileşim oyunları ve alıştırmaları kapsamında şunları sayabiliriz:

- Gözler kapalı yapılan tüm alıştırmalar.²
- Sadece bedenin olanaklarını kullanarak yapılan alıştırmaların tamamı. Sadece ellerle ya da ayakları kullanarak yapılan alıştırmalar.
- Yoğunlaşma amaçlı yapılan alıştırmalar ve oyunlar.
- Birlikteliğı hedefleyen oyunlar ve alıştırmalar.

² Bu alanda Augusto Boal tarafından geliştirilen alıştırmalar dikkate değerdir. Bkz. Boal 202 – 208.

- Algıyı güçlendirmeye yönelik alıştırmalar.
- Her türden konuşmanın devre dışı bırakıldığı alıştırmalar. Beden dilinin aktifleştiği beden metnine dayalı çalışmalar.
- Sadece sözün aktif olduğu alıştırmalar ve oyunlar.
- Sadece seslerin kullanıldığı alıştırmalar ve oyunlar.

Yukarıda söz konusu edilen alıştırmalar ve oyunlar için birçok kaynak söz konusudur. Bunlardan Augusto Boal tarafından geliştirilmiş olanları teatral hedefli oluşlarından kaynak olarak daha aktif kullanılmıştır.

Etkileşim aynı zamanda bir algı çalışmasıdır. Bu konuda John O. Stevens Algılama Sanatı adlı çalışmasında bu konuya ağırlıklı olarak eğilmiştir. Stevens algıyı üç biçimde açıklıyor, ki bu etkileşim oyunları ve alıştırmaları açısından önemlidir.

1. Dış dünyanın algılanması ki burada çevremizde o anda var olan nesnelere ve o anda çevremizde olan olaylar dikkate alınır: Şu anda gördüğüm, duyduğum, kokladığım, tattığım şeylerle kurduğum ilişki.
2. İçsel dünyanın algılanması: Şuan içsel olarak algıladığım her şey bu kısma girer. Derimin altında hissettiğim her şey. Kasların gerilmesi, duygularım, hislerim.
3. Algının bu türü daha çok düşününce aktifliği üstüne kuruludur. Mental etkinliklerin tamamı, anlatılanlar, düşünülenler, geçmişte yaşanmış olanlar, geleceğe yönelik planlar bu algılama biçimine dahildir (Steven 15-17).

Etkileşim oyunları ve alıştırmaları yukarıda söz konusu edilen üç algılama biçimini kapsar. Onları derinleştirir ya da eksikliğini ortaya koyar.

H W. Nickel'in vurguladığı gibi etkileşim, *"İnsanların birlikte yaşamasının önemli bir bileşenidir. Etkileşim belirli bir alanda iki ya da birçok insan arasında herkesin birbirine etki ettiği ve diğerlerinden etkilendiği durumu ifade eder. Bu sadece A kişinin B kişisini etkilediği bir durumu değil, A kişisi B kişisini etkiler B kişisi de A kişisini etkilediği bir durumu ifade eder."* (Nickel, *Spiel Theater Interaktionspädagogik* 10).

Etkileşim iki yönlü hareket eden bir güçtür. Bu süreçte birey başkasını etkiler ve başkasından etkilenir. Etkileşim oyunları ve alıştırmaları insan davranışlarını belirli koşullar altında araştırmada önemli bir araçtır. Seçilen tematik duruma bağlı

kalarak davranış biçimleri üstüne çalışmak günümüz koşullarında anlaşmak, uzlaşmak, kavramak açısından önemli hale geldiğini söyleyebiliriz. Günümüzün bu karmaşık ilişkiler ağı içinde kimin neden ve hangi yaklaşımla bir diğerine karşı öyle ya da böyle davrandığını anlamaya çalışmanın çoğu zaman problemlili hale geldiği açıktır. Tam da bu noktada etkileşim oyunları ve alıştırmaları bize kavrama ve anlama konusunda yardımcı olacak temel araçlardandır.

Öncelikle okulda yapılacak temel etkileşim alıştırmaları çocukların erken yaşta ön yargıdan uzaklaşmalarına, karşılaştıkları sorunları yaratıcı bir yaklaşımla çözmelerine katkı sunacaktır.

Kendi dünyasına ilişkin yaklaşımlarını ortaya koyan birey bu yaklaşımlara kendi bakış açılarıyla karşı duran diğer bireylerin yaklaşım biçimleriyle yüzleşmek durumunda kalır. Böylece önemli bir olgu ortaya çıkar, daha doğru bir deyişle çıkmalıdır: O da alternatif olanın algılanmasıdır. Alternatif fikirlerin ortaya çıkması verili olanın sürekli kabulünü reddeder ve bu her toplum için hayati öneme sahiptir. Verili olanın sürekli kabul gördüğü bir toplumsal yapıda bu önemli bir zaftır. K. Wardetzky'nin aktardığı gibi: *“Grup içerisinde bir birey ya da birden çok kişi kendi fikirlerini gerçekleştirmek isteyebilir, ya da kendi fikrini kabul ettirmek için diretebilir. Bu çok daha önceden çatışmaların üretken çözümünü öğrenmeye neden olabilir”* (Wardetzky 3-5).

Burada oyun yöneticisinin ya da başka bir deyişle oyun ve tiyatro pedagoğunun gerçekten aktif ve üretken müdahalesi önemlidir. Bu sayede belki çatışmaların üretken çözümü için daha okuldayken bir strateji geliştirme söz konusu olabilir.

Kuşkusuz etkileşim oyunları ve alıştırmalarına katılan bireylerin kendi olanaklarını keşfetmeleri, düş güçlerini geliştirmeleri ve her şeyden önemlisi kendine güvenmeyi öğrenmeleri önemli gelişmelerdir. Bu noktada önemli olan bir başka olgu ise yaratıcılığın geliştirilmesidir. Hangi işi yaparsanız yapın yaratıcılığınızı ortaya koyamazsanız yaptığınız iş her zaman sorunlu olmaya adaydır. Bu bağlamda okulda yapılan etkileşim oyunları ve alıştırmaları sadece katılımcıyı eğlendirmeyi hedeflemez. Etkileşim oyunları ve alıştırmaları bir süreç olarak düşünölmeli ve bu sürecin okul dışındaki yaşama yansıması sağlanmalıdır.

Grup dinamiği oyunları ve alıştırmaları

İki ya da daha fazla insanın belirli bir zaman diliminde bir araya gelerek belirlenmiş olan hedefleri gerçekleştirmek için çabalamaları onları bir gruba ait kılar. Belirli bir

hedef için belirli bir zaman aralığında bir araya gelen ve bu bağlamda bağlılık oluşturan insan topluluğuna grup demek mümkündür. Grup oluştuğu anda grup dinamiğinden söz etmek mümkündür.

Kavram olarak grup dinamiği bütün sosyal gruplarda ortaya çıkan ilişkilerin gelişimi ve değişimini, Psikoloji ve Sosyal Psikolojide bilimsel olarak grup içi etkileşim süreçlerini, tiyatro gruplarında ya da oyun ve tiyatroya dayalı çalışmalarda grup içi dengeleri anlatmak için kullanılır. Grup dinamiği burada sadece oyun ve tiyatroya dayalı çalışmalarda grubun yapısal işleyişi açısından önemlidir. Sosyal Psikolojide ya da Psikolojide kullanım biçimi ile oyun ve tiyatro pedagojisinde kullanım biçimi birbirinden farklıdır.

Oyun ve tiyatro pedagojisi açısından grup dinamiği bir tema üstüne çalışmak için bir araya gelen ya da bir hedefi gerçekleştirmek için bir araya gelen insanların grup içinde oluşturdukları enerjiyi, etkileşimi anlatmak için kullanılır. Bu noktada grup dinamiği grubun yapması gerekenleri aktif ve etkili bir biçimde yapabilmesi için araçsallaştırılır.

Belirli bir işi, bir eylemi gerçekleştirmek hedefiyle bir araya gelen insanlar bir grup oluştururlar. Grubun kendi arasında sempati duymalar ya da reddetmeler ortaya çıkar. Sempati duyma ya da eğilim farklılıkları yürütülecek çalışmayı, işi, eylemi yapma konusunda iş bölümünü zorunlu kılar. Grup içinde yapılacak olan çalışmaya yönelik roller oluşmaya başlar. İşte bu bağlamda grup içinde özel bir gerilim alanı oluşur: Grup kendine özgü bir dinamik oluşturur. (Nickel, *Spiel Theater Interaktionspadagogik* 67).

Her grupta fikrini kabul ettirmek isteyen, fikrini söylemekte zorlanan, başkalarının fikrini kabul etmeyi tercih eden, organize etmeyi bilen ya da bu yönde çaba gösteren bireyler bulunur. Grup içinde kendi fikri ya da eğilimi doğrultusunda hareket eden bireyler etkili olmaya başlayabilir. Bu söz konusu durumlar bazen bilinçli, çoğu zamanda kendiliğinden ortaya çıkarlar. Grup dinamiği bir süreç olarak bunları içerir. Her grup belirli bir denge noktasına gelinceye kadar kendi dinamiği içinde iniş ve çıkışlar yaşar. Bu durum dar gruplar arasında bir tiyatro grubu, bir müzik grubu içinde yaşandığı gibi daha geniş guruplar arasında da yaşanır. Grup içinde insanların oluşturdukları ilişkiler ağı önemlidir ve ölçülebilir bir olgudur.

Her grup hem pozitif hem de negatif grup dinamiği üretmeye eğilimlidir. Bu noktada oyun yöneticisinin devreye girmesi ve grup içindeki dengeleri dikkate alması önemlidir. Hedef her katılımcının yapılan çalışma içinde aktif kalmasını, ötekileştirilmemesini sağlamak olmalıdır. Grup içinde aktif ve baskın kişilikleri çalışma içinde tespit etmek ve çalışmayı ona göre yönlendirmek gerekir. Oyun ve tiyatro pedagogunun asal görevi, yapacağı alıştırmalar ve oyunlarla grubu pozitif grup dinamiğine doğru çekmek olmalıdır.

Oyun ve tiyatro pedagogu grup dinamiğini tetikleyecek bir oyunla grubun o günkü çalışmaya hazırlanmasını sağlamak zorundadır. Eğer o gün yapılacak bir çalışma daha çok tartışma, yeni fikir geliştirme, belirli bir tema üstünde yoğunlaşma üstüne kuruluysa ona göre bir oyun ya da alıştırma seçilmek zorundadır. Tam olarak ne kast edildiğini açmak açısından şöyle bir örnek verebiliriz:

Yirmi kişilik bir grubun birbirlerini yönlendirmeden 1'den 30'a kadar rakam sırasına dikkat ederek ancak kişi sıralaması yapmadan saymalarını sağlamak bu türden bir oyundur. Bu oyunda iki kişi aynı anda aynı rakamı söylemeleri halinde grup tekrar oyuna sıfırdan başlamak zorundadır. Bu oyun yaklaşık olarak on beş ya da yirmi dakika devam edecek bir oyundur. Bu oyunda katılımcılar grubu dinlemeyi, hissetmeyi birlikte bir hedefi gerçekleştirmeyi öğrenmeye çalışırlar. Bu o gün yapılacak çalışmada grubun birbirini anlamasına, dinlemesine yönelik bir hazırlıktır aynı zamanda.

Oyun ve tiyatro pedagogu eğer o gün daha çok bedene yönelik bir program tasarlamışsa grup dinamiğini bu bağlamda yönlendirecek bir alıştırma ya da oyunla başlaması daha doğru olacaktır. Örneğin grubun herhangi bir yönlendirmeye ihtiyaç duymadan yürümeye başlamaları ve yine hiçbir yönlendirmeye ihtiyaç duymadan yürüyüşü sonlandırmaları böylesi bir alıştırma değildir.

Oyun ve tiyatro pedagojisi alanında grubun yapılacak çalışmaya hazırlanmasında ve süreç içinde devam eden bir çalışmanın hedefine ulaşmasının sağlanmasında grup dinamiği başat bir rol oynar. Bu hemen hemen insanın içinde yer aldığı her aktivite, her eylem, her çalışmada karşımıza çıkar. Günümüzde şirket çalışanlarından, askeri alanlara, sivil toplum çalışmalarından siyasi parti çalışmalarına, tiyatro çalışmalarından, bir filimin üretime sürecine kadar her alanda grup dinamiği en belirleyici unsurdur. Oyun ve tiyatro pedagojisinde ise grup dinamiği yapılan çalışmaya yön veren asal unsurdur. Bu durum esas olarak bir oyunun sahnelenme sürecinde de asal unsurdur. Birlikte aynı yöne doğru kürek

çekmeyi beceremeyen bir grup ne yaparsa yapsın hedefine ulaşamaz. Oyun ve tiyatro pedagoğu oyunlar ve alıştırmalarla grubun dinamiğini sürekli diri tutarak grubu planlanan çerçevede yönlendirir.

Bu makalede oyun ve tiyatro pedagoğisinin en temel oyun ve alıştırmaları dikkate alınarak analiz edilmiş ve pratik süreçteki işlevleri üstüne düşünülmüştür. Kuşkusuz pratik süreç içinde üstünde durulması gereken birçok unsurdan söz etmek gerekir. Pratik süreç içinde bu çalışma kapsamında dikkate alınan oyun ve alıştırmaların yürütülmesinde oyun ve tiyatro pedagoğunun yönlendirmeleri belirleyici bir unsurdur.

Bu konuda oyun yöneticisinin nasıl davranması gerektiği konusunda H.W. Nickel şöyle yazar:

Oyun yöneticisinin bu alıştırmalar sırasında davranış olanakları şöyle sıralanabilir:

1. Oyun yöneticisi kuralları açıkça anlatır ve grubun ifade edilen kurallarla ne yapmaya çalıştığını gözlemler. Yapılan çalışmayı dikkatle izlerken belirli bir uzak açıda kalmayı tercih eder. Kendi kişisel yaklaşımını dayatmaz, sunmaz. Her şeyi gruba bırakır.
2. Oyun yöneticisi yeni oyunun kurallarını göstermek için oyuna başlar ve kısa bir süre sonra oyundan çekilerek grubun oyunu nasıl devam ettirdiklerini gözler. Grubun oynan oyun için doğru bir çıkış bulmalarını sağlamaya çalışır.
3. Oyun yöneticisi gurupla birlikte oynayabilir ve kendi oyun enerjisini gruba aktarabilir. Gelişen koşullara göre yeni bir oyunu deklare edebilir. Özellikle grubun oynamaya dönük eğilimini, neşesini, isteğini dikkatle korur (Nickel, *Spiel Theater Interaktionspadagogik* 92).

Makalede söz konusu edilen oyunlar ve alıştırmaların etkili bir çalışmayla gerçekleştirilebilmesi oyun yöneticisinin tavrına bağlıdır. Nickel'in de vurguladığı gibi oyun yöneticisinin grubu sürekli gözlemlemesi, dinlemesi ve grubun gelişimine göre yeni oyun ve alıştırmaları tasarlaması hayati öneme sahiptir. Bu aynı zamanda oyun ve tiyatro pedagoğunun temel davranış biçimidir.

KAYNAKÇA

Boal, Augusto. *Theater der unterdrückten Übung und Spiele*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1979.

Nickel, Hans Wolfgang. *Rollenspielbuch*. Verlag: Recklinghausen, 1972.

---. *Spiel Theater Interaktionspädagogik*. Verlag: Recklinghausen, 1976.

Stevens, John. O. *Die Kunst der Wahrnehmung*. München: Keiser Verlag, 1975 .

Wardetzky, K. *Plädoyer für das Spiel, in Spiel und Theater in Berlin und den neuen*. Berlin: Bundesländern , 1991.